

Sprogets betydning for identitet og tilhørsforhold til Grønland

Projekt Forskerspirer 2023

1

Projekt Forskerspirer 2023	
Titel	Sprogets betydning for identitet og tilhørsforhold til Grønland
Identifikationskode	JS48
Navn	Josephina Østeril Nitter Sørensen
Gymnasium	Odense Katedralskole
Fagområde	HUM

¹ (Rosing & Somby, 2021)

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
<i>Problemformulering</i>	<i>3</i>
Projektets formål og bidrag	4
Teori.....	5
Afgrænsning.....	6
Metodevalg.....	7
Projektets udførelse og fremgangsmåde	9
Konklusion	10
Tak	11
Litteraturliste	12
Bilag	13
<i>Bilag 1: Interviewguide.....</i>	<i>13</i>
<i>Bilag 2: Budget og tidsramme.....</i>	<i>14</i>

Indledning

Grønlandsk er majoritetssproget i Grønland, men på trods af dette, er der stadig mange grønlændere som ikke taler flydende grønlandsk. Det er svært at finde tal på, hvor mange det præcist drejer sig om, men fænomenet er velkendt og lægger ofte op til heftig debat under navnet 'sprogdebatten'. Efter anden verdenskrig gennemgik Grønland en omfattende moderniseringsproces, som blandt andet indebar at dansk skulle fremmes i skolen.² Dette har båret spor frem til nutidens Grønland, hvor flere af de såkaldt 'sprogløse' grønlændere den dag i dag er dansktalende. Jeg er selv grønlænder og taler ikke flydende grønlandsk, på trods af at have boet i Nuuk størstedelen af mit liv, og derfor kender jeg til frustrationen ved at være fanget mellem to sprog. Sprog fungerer nemlig som en vigtig identitetsmarkør for individets identitet og tilhørsforhold og er samtidig med til at definere hvem vi er, hvor vi kommer fra, og hvilken gruppe vi tilhører.³ Spørgsmålet er derfor hvordan disse faktorer bliver påvirket, når man ikke kan tale det sprog der forventes af en?

Problemformulering

Med denne undring er jeg kommet frem til følgende problemformulering:

Hvordan signalerer dansktalende grønlandske unge deres grønlandske identitet gennem deres sprogbrug?

² (Augestesen & Hansen, 2011)

³ (Ag, 2010)

Projektets formål og bidrag

I 1998/1999 foretog Birgitte Jacobsen en pilotundersøgelse med henblik på at undersøge om der er opstået en ny dansk dialekt i Grønland. Jacobsen konkluderede, at der findes en særlig Nuuk-dansk dialekt, blandt dansktalende i Grønland, som både adskiller sig fra 'Grønlandsdansk'⁴ og 'Danmarks dansk'⁵. I hendes undersøgelse kom hun frem til, at Nuuk-dansk både bruges til at udvise en dansk samhørighed og en solidaritet til det grønlandske samfund.⁶

Mit projekt tager udgangspunkt i denne antagelse om, at der findes en særlig Nuuk-dansk dialekt og projektet har det formål at undersøge hvordan dansktalende grønlandske unge bruger den Nuuk-danske dialekt til at signalere en grønlandsk identitet, samt et tilhørsforhold til Grønland. Der er nemlig sket meget internt i Grønland siden pilotundersøgelsen blev foretaget i slutningen af halvfemserne. Grønland har fået selvstyre og en ny bølge af grønlandisering⁷ har således ramt Grønland, blandt andet i form af sprogdebatten opblussen. Derfor vil det være særligt interessant at undersøge sprogsituationen som den ser ud i dag, fordi dansktalende grønlændere kan være svære at placere i samfundet. Som Camilla Kleemann-Andersen skriver i sit kandidatspeciale "Plastikblomster og tungeløse grønlændere" (2020), befinder Grønland sig nemlig i en tid præget af selvstændighedstanker, hvor man gerne vil bevæge sig væk fra det danske sprog, som er et kolonisprog og derfor også et magtsprog i Grønland.⁸

Projektet vil bidrage til forskning af sprogbrugen blandt dansktalende i Grønland, hvilket der kun findes begrænset forskning omkring. Derudover vil dette projekt også være et aktuelt indspark i sprogdebatten, som kan være med til at give et mere nuanceret indblik i, hvorfor nogle grønlændere taler dansk i stedet for majoritetssproget grønlandsk.

⁴ Dansk talt af tosprogede grønlændere med grønlandsk som deres primære sprog.

⁵ Dansk talt af danskere i Danmark.

⁶ (Kleemann-Andersen, 2020)

⁷ At gøre noget mere grønlandsk.

⁸ (Kleemann-Andersen, 2015)

Teori

Til at undersøge min problemformulering vil jeg anvende teori fra lingvistikens verden. Indenfor sociolingvistikken taler man om poly-sprogning, som ifølge Janus Spindler Møller, lektor ved Københavns Universitet, er defineret ved "brug af sproglige træk uanset om de er associeret med forskellige sprog, varieteter, osv."⁹ Dette sprogsyn udfordrer således den traditionelle opfattelse af sprog som afgrænsede og tællelige størrelser, som for eksempel 'grønlandsk' eller 'dansk'.¹⁰ Denne opfattelse af sprog hænger ofte sammen med forestillingen om, at kultur og sprog er indbyrdes forbundne og påvirker hinanden gensidigt¹¹, hvilket udspringer fra en nationalromantisk ideologi.¹² Dette kan derfor også resultere i forestillinger om etnolingvistiske identiteter, hvilket er når sprog og etnicitet flyder sammen.¹³ I kraft af sprogdebatten har flere fremtrædende personer givet udtryk for, at det er væsentligt at tale grønlandsk for at identificere sig som grønlænder.¹⁴¹⁵ Dette tyder derfor på, at der findes en grad af forestillinger om en etnolingvistisk identitet i Grønland: Du skal tale grønlandsk for at du kan identificere dig som grønlænder. Derfor kan det være vanskeligt ikke at beherske majoritetssproget der bliver forventet af en og mange vil derfor også falde uden for definitionen af, hvad det vil sige at være grønlænder.¹⁶ Mange dansktalende grønlændere kender derfor til følelsen af at være delvist identitetsløs, da de på den ene side identificerer sig som grønlændere, men på den anden side ikke behersker sproget, men taler dansk.

Begrebet 'poly-sprogning' fremsætter derimod et dynamisk sprogsyn ud fra den forudsætning om, at mennesker anvender sproglige træk frem for udelukkende at kommunikere gennem afgrænsede 'sprog'.¹⁷ Når jeg i denne opgave henviser til sprogbrug, henviser jeg derfor til dansktalende grønlænderes sproglige adfærd gennem deres brug af

⁹ (Møller, 2011) s. 41

¹⁰ Ibid. s. 40

¹¹ (Hemdorff, 2013) s. 7

¹² (Møller, 2011) s. 39

¹³ (Ag, 2010)

¹⁴ (Veirum, 2020)

¹⁵ (Kleemann-Andersen, 2020) s. 36

¹⁶ Ibid.

¹⁷ (Møller, 2011) s. 39-40

forskellige sproglige træk. Eksempler på sproglige træk kan være sprogveksling, kodeskift, slang, ordvalg, intonation, osv. Mennesker opfattes således som sprogere. Astrid Ag, lektor ved Københavns Universitet, hævder at sproglige træk "(...) er aldrig neutrale, men er forbundet med sociale værditilskrivninger".¹⁸ Det er netop disse værditilskrivninger individer anvender, ubevidst som bevidst, til at konstruere sin identitet blandt andet for at udvise et tilhørsforhold til en bestemt gruppe.¹⁹ Gennem mit projekt vil jeg derfor forsøge at undersøge hvilke sproglige træk de unge anvender, samt hvilke værditilskrivninger de enkelte træk besidder.

Det er dette sprogsyn, der ligger til grund for mit projekt, når jeg vil undersøge dansktalende grønlandske unges sprogbrug.

Afgrænsning

Jeg har valgt at begrænse dette forskningsprojekt til kun at fokusere på dansktalende grønlandske gymnasieelever på GUX Nuuk. Det kunne have været interessant at undersøge dansktalende grønlanderes sprogbrug på tværs af aldersgrupper og geografi for dermed, at undersøge om der er aldersmæssige eller regionsrelaterede forskelle i brugen af den Nuuk-danske dialekt. Dog vil dette være meget omfangsrigt og derfor har jeg valgt at begrænse deltagergruppen af to hovedårsager; for det første er dansk mest fremtrædende i Nuuk sammenlignet med andre byer og bygder²⁰, og for det andet er gymnasieelever en del af den aldersgruppe, der er mest identitetssøgende og derfor aktivt arbejder på at opbygge deres identitet.²¹ Dette inkluderer ofte eksperimenter med sprog og sprogbrug og derfor vurderer jeg at denne gruppe vil give de bedste resultater.

Dette projekt giver derfor ikke et helhedsbillede af sprogbrugen blandt alle dansktalende grønlandere i hele Grønland, men er med til at give et indblik i de unge dansktalende grønlanderes sprogbrug i dag. Derudover kan projektet give anledning til at igangsætte forskning i resten af landet.

¹⁸ (Ag, 2010) s. 18

¹⁹ Ibid.

²⁰ Dette er et universelt kendt faktum i Grønland.

²¹ (Larsen, 2008) s. 881

Metodevalg

I projektet vil jeg anvende lingvistisk etnografi som metodisk ramme til at undersøge dansktalende grønlandske unges sprogbrug i den kulturelle kontekst de indgår i. Line Møller Daugaard skriver i sin Ph.d. afhandling ”Sproglig praksis i og omkring modersmålsundervisning - En lingvistisk etnografisk undersøgelse” (2015) at lingvistisk etnografi ”(...) sætter fokus på sammenhængen mellem sprog og socialitet gennem etnografisk udforskning af sproglig praksis.”²² Lingvistisk etnografi kombinerer altså metoder fra etnografien og lingvistikken til at afkode, hvilke kulturelle betydninger, der er indlejret i sproget.²³ Metodens rødder i henholdsvis etnografien og lingvistikken gør det derfor muligt at foretage en etnografisk undersøgelse af sprogbrugen blandt unge dansktalende grønlandere. Kombinationen af disse to metoder kan derfor, ifølge Daugaard, bidrage med at forstå de overordnede værdistrukturer, som den sproglige praksis er en del af.²⁴ Metoden kan således hjælpe med, at analysere hvilke sproglige træk dansktalende grønlandske unge benytter i forbindelse med deres identitetsarbejde. Dette gør det muligt at undersøge de sproglige værditilskrivninger som er forankret i det grønlandske samfund, både ubevidst og bevidst.

I praksis vil projektet bestå af en deltagerobservation efterfulgt af et fokusgruppeinterview. Deltagerobservationen foregår i en 1.g klasse på GUX Nuuk og vil blive foretaget løbende gennem deres første skoleår på gymnasiet. Fokusgruppeinterviewet vil blive foretaget med udvalgte dansktalende elever fra gymnasieklassen, på baggrund af deltagerobservationen.

Inde for etnografien er deltagerobservation en hyppigt benyttet metode, idet den gør det muligt at observere en gruppes naturlige adfærd.²⁵ En af fordelene ved dette er indsigt i gruppens sproglige adfærd, samt de kulturelle, sociale og kontekstuelle faktorer, der påvirker denne adfærd. Dette gør det muligt at opnå en dybere forståelse af, hvordan

²² (Daugaard, 2015) s. 4

²³ Ibid. s. 34

²⁴ Ibid. s. 4

²⁵ (Metodeguiden.au.dk, *observationsstudier*, (u.å.))

sprogbrug er indlejret i kulturelle strukturer, og hvordan sprogbrug former og er med til at forme sociale relationer.

Dog kan en svaghed ved denne metode være deltager-aspektet i og med at man som observatør hverken kan være sikker på, at man kan vide alt om gruppen, og at man som observatør kan forstyrre gruppens naturlige adfærd.²⁶ Derfor er det vigtigt som observatør, at forholde sig så neutralt så muligt for i så vidt mulig udstrækning af undgå Hawthorneeffekten.²⁷

Jeg har valgt at foretage fokusgruppeinterviews frem for individuelle interviews, da jeg vurderer, at interviewets kvalitet vil blive gavnnet af gruppesamspillet, da emnet kan være nemmere at snakke om i fællesskab. Dog er en ulempe ved fokusgruppeinterviewet, at deltagerne risikerer at blive påvirket af de andre deltagers synspunkter, samt de sociale normer og forventninger. Dette kan muligvis føre til selvrapportering, hvor deltagerne vil forsøge at fremstå i et fordelagtigt lys fremfor at udvise deres naturlige adfærd og tilkendegive deres ærlige holdninger. Jeg vurderer på trods af dette, at selvrapportering vil spille en mindre rolle, idet jeg estimerer, at eleverne har opbygget en gensidig fortrolighed efter at have været klassekammerater i et år.

Derudover kan det opfølgende fokusgruppeinterview være med til at be- eller afkræfte mine observationer, give en mere dybdegående forståelse af deltagernes tanker om deres sprogbrug, og hvilke motiver der ligger bag, samt åbne for nye vinkler jeg ikke selv har overvejet.

Projektet har derfor en kvalitativ tilgang, hvilket vil bidrage til en mere dybdegående og nuanceret forståelse af de sproglige træk gruppen anvender, og hvorfor de netop udviser den sproglige adfærd som de gør. Samtidig, i kraft af en mixed methods tilgang, vil det eksplorative aspekt af projektet muliggøre meningsfulde observationer over gruppen efterfulgt af en mere dybdegående indsigt i de unges egne tanker om deres sprogbrug, som desuden kan åbne for nye vinkler. Da projektet udelukkende omfatter en gymnasieklasse, kan man ikke umiddelbart generalisere det til at omfatte alle unge dansktalende

²⁶ Ibid.

²⁷ (Metodeguiden.au.dk)

grønlændere. Dog kan det, som beskrevet i afgræsningen, bidrage med betydningsfuld indsigt i de unges sprogbrug og samtidig give anledning til yderligere forskning.

Projektets udførelse og fremgangsmåde

Projektet vil overordnet bestå af fire faser: den indledende fase, dataindsamling, analyse af data, samt forberedelse til publicering. Se budget og tidsramme for projektet i bilag 2 for nærmere information.

Den indledende fase vil bestå i at tage kontakt til GUX Nuuk, med henblik på udvælgelsen af den 1.g klasse der skal deltage i projektet. Det skal være en klasse, hvor der forekommer en blanding af antallet der primært er dansktalende, grønlandsktalende eller dobbetsprogede. Der er ikke specifikke krav til, hvor mange der skal være i hver gruppe, det er dog vigtigt at der ikke er en markant overvægt af den ene gruppe frem for den anden, da dette ville gøre resultaterne mere upræcise. Når klassen er fundet vil det næste bestå i at indhente deltagernes skriftlige samtykke, på baggrund af en kort introduktion af, hvem jeg er, og hvad projektet går ud på. Dette er med til at skabe tillid mellem klassen og min rolle som observatør, samt give anledning til informeret samtykke. Forudsætningen for denne samtykkeerklæring er, at alt materiale behandles i henhold til Datatilsynets krav. Denne fase inkluderer også et kursus i interviewteknikker.

Den anden fase består af selve dataindsamlingen og dermed udførelsen af deltagerobservationen og det opfølgende fokusgruppeinterview. Gennem 1.g vil jeg komme på tre feltbesøg og derefter udvælges en mindre gruppe på fire til otte personer fra klassen til, at deltage i et fokusgruppeinterview. Hvert feltbesøg vil vare tre uger, hvor jeg vil observere klassen med henblik på deres sproglige adfærd, særligt hvordan de dansktalende i klassen sproger og interagerer med de andre elever. Jeg vil i løbet af hvert feltbesøg lave feltnoter, hvor jeg skriver mine pointer og observationer ned.

Feltbesøgene vil finde sted i starten, midten og slutningen af skoleåret. Ved at besøge klassen på forskellige tidspunkter af året er det muligt at undersøge elevernes sprogbrug over tid i løbet af forskellige faser af deres gymnasietid. Dette kan hjælpe med at afdække, hvordan deres sprogbrug og identitetsprocesser udvikler sig gennem året. Første feltbesøg

skal helst foregå i løbet af elevernes tre første uger på skolen. Starten af skoleåret er nemlig ofte præget af tilpasning og opbygning af nye sociale relationer, hvor midten af skoleåret i højere grad er præget af rutine i og med eleverne er blevet mere fortrolige med hinanden. Slutningen af året kan afsløre, hvordan disse processer har påvirket eleverne.

Dernæst vil jeg på baggrund af mine feltbesøg udvælge fire til otte dansktalende elever til at indgå i et fokusgruppeinterview. Dette interview vil blive gennemført ved hjælp af en interviewguide som er vedhæftet i bilag 2. Interviewet bliver optaget så det senere kan gennemlyttes og blive transskriberet.

I næste fase vil jeg, i samarbejde med en studentermedhjælper, analysere de indsamlede data. Her vil jeg analysere data fra mine feltbesøg, feltnoter, samt fokusgruppeinterviewet ved at undersøge, om der er nogle bestemte mønstre i elevernes sprogbrug, med fokus på faktorer som ordvalg, intonation, brug af kodeskift og lignende.

Slutteligt vil den sidste fase forløbe med at udarbejde en forskningsartikel på baggrund af min forskning, så den herefter kan offentliggøres og publiceres.

Konklusion

På baggrund af mine indledende overvejelser håber jeg at dette projekt kan være med til at afdække dansktalende grønlanderes sproglige adfærd med henblik på hvilke sproglige træk de anvender, samt med hvilket formål. Derudover håber jeg også at dette projekt kan bidrage med at skabe et mere nuanceret blik på dansktalende grønlandere, da mange lider under forestillingen om en etnolingvistisk identitet i Grønland, samt stigmatisering i sprogdebatten.

Projektet kan i høj grad udvides til at undersøge dansktalende grønlanderes sprogbrug, på tværs af aldersgrupper og geografi, for at analysere eventuelle aldersmæssige og regionsrelaterede forskelle i brugen af den Nuuk-danske dialekt. Derudover kan mit projekt generelt give anledning til at foretage yderligere forskning af, hvilken rolle det danske sprog spiller i det moderne Grønland.

Tak

Jeg ønsker først og fremmest at sige stor tak for hjælpen til min forskerkontakt Camilla Kleemann-Andersen, adjunkt med Ph.d. forløb ved Ilisimatusarfik i afdeling for litteratur, sprog og medier. Tak for din indsigt og dine værdifulde bidrag til dette projekt. Derudover vil jeg takke min skole-koordinator på Odense Katedralskole, Morten Petersen, for yderst nyttig sparring og vejledning gennem hele projektet. Til sidst skal der lyde en stor tak til personalet bag Projekt Forskerspirer for at afholde nogle lærerige seminarer, som har gjort det muligt at skrive denne synopsis.

Litteraturliste

- Ag, A. (2010). *Sprogbrug og identitetsarbejde hos senmoderne storby piger*. Danmark: Københavnerstudier i tosprogethed, vol. 53. Københavns Universitet. .
- Augestesén, R., & Hansen, K. (2011). *Det Moderne Grønland - Fra koloni til selvstyre*. Frydenlund.
- Daugaard, L. M. (2015). *Sproglig praksis i og omkring modersmålsundervisningen. En lingvistisk etnografisk undersøgelse*. Aarhus Universitet, Institut for uddannelse og pædagogik (DPU).
- Hemdorff, A. S. (2013). *Sproglig variation: Identitet og nationalsange*. Nordisk Sprog og Litteratur. Aarhus Universitet.
- Kleemann-Andersen, C. (2020). *Plastikblomster og tungeløse grønlandere*. Specialeafhandling. Sprog, litteratur og medier, Ilisimatusarfik. Nuuk.
- Larsen, O. S. (2008). *Psykologiens Veje*. Systime.
- Møller, J. S. (2011). Poly-sprogning. I K. Lund, *Godt Nyt og Andet Godt Nyt - Sprogforum 51 Første-, andet- og tredjesprog*. *Sprogforum*. (s. 39-46). Tidsskrift for Sprog- Og kulturpædagogik.
- Metodeguiden.au.dk. *Observationsstudier*. Hentet fra Metodeguiden.au.dk d. 25/10/2023 på: <https://metodeguiden.au.dk/observationsstudier>
- Rosing, J., & Somby, M. L. (2021). *De Sprogløse*. Fotoudstilling.
- Veirum, T. M. (2020). *Debat: Hvem er grønlander?* Sermitsiaq.AG.

Bilag

Bilag 1: Interviewguide

Emne	VEJLEDENDE INTERVIEWSPØRGSMÅL
Indledende	1. Beskriv hver især jeres baggrund, herunder hvor I er født og opvokset i Grønland, og hvordan jeres forhold til sprog er generelt?
Sprogbrug og Identitet	2. Tænker i over jeres eget sprogbrug? Hvis ja, hvordan vil i karakterisere jeres sprogbrug? 3. Oplever i, at jeres sprogbrug er en del af jeres identitet som dansktalende grønlandske unge? Hvorfor/hvorfor ikke? 4. Har i nogle eksempler på, hvordan i bruger sproget i jeres dagligdag, til at signalere jeres grønlandske identitet? 5. Har i oplevet udfordringer eller konflikter i forbindelse med jeres sprogbrug og identitet? Hvis ja, vil i dele nogle af disse oplevelser?
Forhold til Grønlandsk og Dansk	6. Hvordan er jeres forhold til det grønlandske sprog? Bruger i det, og i så fald hvornår og hvordan? 7. Hvordan er jeres forhold til det danske sprog? 8. Er der situationer hvor i bevidst vælger at bruge mere grønlandsk frem for dansk?
Social Kontekst	9. Påvirker jeres omgivelser og sociale cirkler jeres valg af sprogbrug? 10. Bruger i forskellige sprog eller sproglige træk i forskellige sammenhænge?
Grønlandsk Identitet og Samhørighed	11. Hvordan opfatter i jeres forhold til andre grønlændere, både dansktalende og grønlandsktalende? Føler i samhørighed med de forskellige grupper? 12. Har i nogle oplevelser, hvor jeres sprogbrug har bidraget til at forstærke eller udfordre jeres grønlandske identitet?
Fremtid og Sprogbrug	13. Har i overvejet at styrke jeres grønlandske sprog i fremtiden? Hvorfor/hvorfor ikke?
Afsluttende Bemærkninger	14. Er der noget i gerne vil tilføje eller dele i forhold til jeres sprogbrug og identitet som dansktalende grønlandske unge?

Bilag 2: Budget og tidsramme

BUDGET	
UDGIFT	BELØB
Transport til og fra Nuuk. Inkluderer flybilletter mellem København og Nuuk, samt togbilletter mellem CPH Lufthavn og Odense St. ²⁸	Kr. 12.500,-
Kursus i interview	Kr. 1.900,-
Løn til studentermedhjælper (lft. transskribering af interview og assistance til analyse)	Kr. 3.450,-
Gaver ²⁹	Kr. 2.000,-
I ALT	Kr. 19.850,-

TIDSRAMME	
FASE	VARIGHED
<i>Fase 1: Indledende fase</i>	2 uger
<i>Fase 2: Dataindsamling</i>	10 uger
<i>Fase 3: Analyse af data</i>	3 måneder
<i>Fase 4: Forberedelse til publicering</i>	2 måneder
I ALT³⁰	8 måneder

²⁸ *Ophold i Nuuk sker ved mine forældre, hvilket dækker kost og logi.

²⁹ *Gaver til forskerkontakt, projektdeltagere, lærere, samt ledelsen på GUX Nuuk.

³⁰ *Projektet er i alt estimeret til at vare 8 måneder, men vil strække sig over et helt skoleår.